

**НАЦБАНК ПАВЕДАМЛЯЕ:
ЗНОЎ ДЭНАМІНАЦЫЯ**

**БЕЛАРУСЬ У КАСТРЫЧНІКУ.
АГЛЯД Галіны УЛІЦЕНАК**

Стар. 2.

**ЗАПРАШАЕ "ХРУСТАЛЬНАЯ
ПАДКОВА"**

Стар. 3.



**НА КАРЦЕ БЕЛАРУСІ
"ЕЛЬСК. АЛЯСКОЕ. РОЗА ЛЮКСЕМБУРГ"**
Стар. 4—5

**АСОБА
ЧАРАЎНІК ПРАФЕСАР
БРАНІЦКІ**

Стар. 7.

**ПАЭТКІ 20-х.
ВЕРШЫ Ганны БРЭСКАЙ**
Стар. 5.



**Мікола ЕРМАЛОВІЧ.
"СУЩЕСТВИТЕЛЬНОЕ"**

Стар. 6—7.

**НАТАТКІ Яўгена ЛЕЦКІ.
"ЖЫВАТВОРНЫ АГОНЬ
"ЗЬНІЧА"**

Стар. 8.



АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ё 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

3 лістапада 1999 года

Цана 40 000 рублёў

№ 44 (2654)

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 1955 г.

АДВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ



«ЦЯПЕР ВЕДАЮ, ШТО Я БЕЛАРУСКА»

самай дарогі, плешчацца возера.
"Глядзі, унучка, якое прыгожае!" — кажа мне бабуля. Яна прапануе мне вывучыць вершы:

Зямля з блакітнымі вачамі,
Раздолле рэчак і лугоў!

"Пранікніся любоўю да Беларусі, унучка", — сказала мне бабуля і павяла ў нядзельную беларускую школу. Тады мне было шэсць гадоў. Зараз — дзевяць. За гэты час я шмат чаго зразумела. Чаму "Беларусь"? Якая яна, гэтая зямля? Аб чым гамоняць яе бары?

Мая бабуля кажа, што ёй чужа жалоба і смутак у гэтым гомане, бо ў час вайны загінуў яе бацька. Расці б ёй без бацькі, але бацьку замяніў другі чалавек. Ён таксама змагаўся ў партызанскім атрадзе. Доўга пасля вайны выходзілі самі сабой з яго плячэй асколкі снарада.

Цяпер я ведаю, што гэта гераічная і шматпакатная зямля. Кожны чацвёрты жыхар Беларусі загінуў у вайну.

Я была на Беларусі толькі пяць разоў, але ведаю пра яе даволі многа. У Браславе, амаль каля

Ехаць доўга, амаль чатыры гадзіны. Само сабой атрымліваецца, што мы пачынаем размаўляць на беларускай мове... Глыбокае, Заазер'е, Лясныя азёры. Так называюцца паселішчы. Сапраўды "зямля з блакітнымі вачамі".

Мы едзем у горад Лепель, што азначае лепей, прыгожы. Там два возеры. Адно вельмі вялікае і называецца Лепельскае. Другое невялікае і кругленькае. Яно называецца Святое. Бабуля расказвала мне легенду пра яго. У горадзе працякаюць дзве ракі. Яны вельмі прыгожыя, і назвы ў іх дзіўныя — Ула і Эса.

У Лепелі нас вельмі ветліва сустракалі. У бабулі там многа сяброў і знаёмых.

Мы наведзілі могількі, дзе пахаваны мае продкі. Я паклала кветкі.

Дадому мы вярталіся па іншых

мясцінах. Абапал дарогі стаяў лес. У Латвіі няма такіх вялікіх лясоў. Да лесу прытуліліся вёскі: Бароўка, Баравое, Баравуха, Бораўна. Сустрэлася вёска з назвай Вялікае Сяло. У Латвіі такіх вялікіх вёсак няма. Тут больш хутары.

Цяпер я ведаю, што я беларуска. Ганаруся гэтым і хачу ведаць пра Беларусь яшчэ больш. У гэтым мне дапамагае нядзельная школа.

"Калі ласка!" — кажа нам наша настаўніца Таццяна Бучэль. У школе мы размаўляем на беларускай мове, знаёмімся з творчасцю беларускіх пісьменнікаў і паэтаў, святкуем беларускія святы.

Яўгенія Гуляева дапамагае нам падрыхтавацца да святаў. Неаднойчы прыводзіла да нас артыстаў.

Станіслаў Валодзька чытае нам свае вершы.

Мне падабаецца хадзіць у школу. Прыемна сустракацца з людзьмі, якія прывучаюць нас, дзяцей, не цурацца бацькаўшчыны і шанаваць беларускую мову, як самы вялікі скарб.

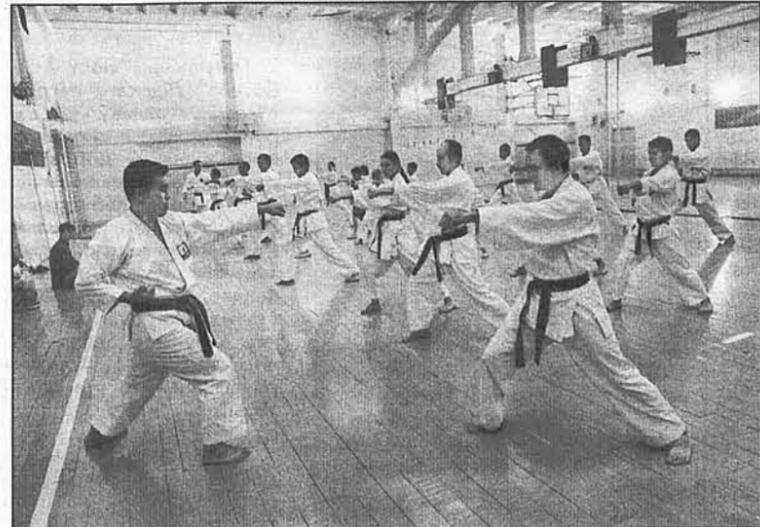
**Марына КУЦЫНА,
навучэнка беларускай
нядзельнай школы.**

Латвія, г. Даўгаўпілс.



Музей, у якім сабраны старадаўнія прадметы быту і прылады працы тутэйшых сялян, адкрыўся ў дзіцячым садзе вёскі Касцюковічы Крычаўскага раёна. Тут лічаць, што любоў да зямлі трэба прывіваць з дзяцінства, а малыя павінны ведаць пра справы сваіх продкаў, каб захоўваць іх традыцыі.

СПОРТ



Вядомыя спартсмены японскай асацыяцыі каратэ-до наведзілі Мінск, каб напярэдадні Алімпійскіх гульняў дапамагчы беларускім каратэстам адшліфаваць майстэрства.

Заняткі прайшлі ў чатырох стылях каратэ-сётакан, годзю-ру, шыто-ру, вадо-ру. У спартыўным комплексе ва Уручы адбыліся сумесныя паказальныя выступленні (на здымку).

БелТА.

СЛОВА НА РАЗВІТАННЕ

ВЯСНА І ВОСЕНЬ Надзеі ГРУШЫ

Пра тое, што Надзя злягла і ёй становіцца з кожным днём усё горш, мне паведаміў у тэлефоннай размове прыкладна тыдзень назад сябра Федэральнай Рады беларускіх арганізацый у Аўстраліі Алег Шнэк. Тады не думалася, што фінал наступіць так хутка. І вось жалобная вестка, якую перадаў супрацоўніцы Дзяржаўнага камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей Ніне Петуховай Надзін брат Міша. Яна памерла ад рака 25 кастрычніка.

Я і Ніна Петухова сустракаліся з Надзям у розныя гады, яны пажаноцку сьшліся значна бліжэй, але адчуванне гэтай заўчаснай страты ў нас аднолькава балючае. Перакананы: у глыбокай жалобе цяпер смуткуюць усе, хто сутыкнуўся з гэтым чужым, спгадным і добрым, душэўна і фізічна прыгожым, грамадска актыўным і самаахварным чалавекам.

Нарадзілася Надзя 22 жніўня 1937 года ў Горках Магілёўскай вобласці ў вялікай, працавітай і дружнай сям'і, якой у тыя гадоўныя і трывожныя гады было нялёгка выжыць. А таму дзеці, крыху падросшы, дапамагалі бацькам па гаспадарцы і глядзелі меншых. Усіх разам было шасцёра — чатыры сястрычкі і два брацікі. Але з агню ды ў полымя: пачалася замешаная на людскім горы, слязах і крыві другая сусветная вайна. У выніку — тысячы, мільёны знявечаных лёсаў. Іх сям'ю вайна падхапіла і закружыла ў сваім смяротным кругавароце. Але Бог сцярог. Спачатку лёс закінуў іх у Нямеччыну, а потым, у 1950 годзе, усёй сям'ёй патрапілі аж у Аўстралію. Невядомую і экзатычную. Ды ім, выгнанцам, было не да суцэхі экзотыкай: трэба было выжываць, некай асталеўвацца на новым месцы, шукаць, як зарабіць кавалак хлеба. А ў

першыя паваяваныя гады і там, у Аўстраліі, быў ён для беларусаў нялёгкім і несалодкім. Ратавала тое, што трымаліся разам, з адчуваннем братняга локця сярод іншых — палякаў, украінцаў, рускіх, славакаў, венграў... Кожная нацыянальная супольнасць была паяднаная роднай мовай, культурай, традыцыямі і абрадамі, балючай памяццю пра Бацькаўшчыну, якая ўяўлялася ўсім назаўсёды страчанай, бо свет быў ужо падзеленым жалезнай ідэалагічнай заслонай "халоднай вайны".

Трымацца разам, быць самімі сабой беларусаў прывучыла бяда ды здабыты ад іншых досвед яшчэ там, у Нямеччыне. І мацавалася перакананне: мы ні ў чым не горшыя, а ў сім-тым мо і лепшыя за іншых. Бо ці не былі нашыя людзі для іншых узорам і прыкладам

(Заканчэнне на 6-й стар.)

КАСТРЫЧНИЦКІ АГЛЯД

БУРЛІВАЯ «ЗАЛАТАЯ ВОСЕНЬ» БЕЛАРУСІ

● Галіна УЛІЦЕНАК.

Неяк ужо традыцыйна так складваецца, што сярэдзіна восені на прасцягах былога СССР — час досыць бурлівай, багатай на падзеі. Не стаў выключэннем і сёлетні кастрычнік. На Украіне выбіраюць прэзідэнта, у Расіі вядомыя і невядомыя палітыкі вылучаюцца ў дэпутаты Дзярждумы, узнікаюць палітычныя скандалы, палышае вайна ў Чэчні. Іншыя рэспублікі таксама «не дрэмлюць». Ну а што ў нас?

На жаль, і Беларусь не абмінула ўзрушэнні. У першую чаргу, я маю на ўвазе драматычныя падзеі 17 кастрычніка. Можна шмат казаць тут пра глабальныя зрухі пакуль таксама занадта рана.

У кастрычніку ў сродках масавай інфармацыі апублікаваны праект Саюзнага дагавора паміж Беларуссю і Расіяй — для «ўсенароднага абмеркавання». Трэба адзначыць, тэкст дакумента выклікаў пэўную незадаволенасць беларускіх улад з-за нібыта сваёй недастатковай «радыкальнасці»: у аб'яднаўчым працэсе беларускі бок планавалі пайсці значна далей, чым пакуль мяркуе Расія. Аднак і тое, што атрымалася, выклікала занепакоенасць за лёс незалежнасці краіны ў прадстаўнікоў нацыянальна-свадомай часткі беларускага грамадства. Ды і ўвогуле, калі «пасяг» з аднаго боку — вайна, тэарэтычныя акты, а з другога — працяглы эканамічна-фінансавы крызіс, цяжка казаць нешта пэўнае пра перспектывнасць таго саюза.

Што тычыцца эканомікі. Па звестках афіцыйных урадавых справаздач і статыстычных даных, ёсць і поспехі. Магчыма, калі ж меркаваць па звычайных штодзённых бытавых прыкметах — становішча пагаршаецца. На парозе зіма, але напружанне з палівам так і не знята. Больш таго, у беларускай правінцыі стала вельмі цяжка набыць балон з газам для побытавых патрэб (ежу зноў гатуюць у печы), вугаль, торф. Ацяпленне ў гарадскіх кватэрах падключана, але ў Мінску выканаўчы ўлады папярэдзілі, каб людзі не чакалі ў кватэрах тэмпературу больш за 18 градусаў: трэба эканоміць паліва. Аднак адказныя чыноўнікі пераконваюць: цяпло будзе.

Цэны ў крамах і на рынках сіганулі, як тыя зайцы. Не выратуе і павялічаная з 1 кастрычніка мінімальна заробатная плата. Афіцыйная заробатная плата

сёння ўвогуле большасць насельніцтва «не выратуе». Народ вымушаны, як гаворыцца, «круціцца», хто як можа. У сувязі з гэтым асабліва значнасць набываюць уласныя падвор'і на вёсцы, дачныя ўчасткі, агароды — у гараджан, гандлёвыя «чаўночныя» (нярэдка нелегальныя) ваяжы ў Расію ў найбольш энергічнай часткі грамадзян.

З мэтай зб'іць «шматмільённы» ўціск у разліках (у абароце з'явілася пяцімільённая купюра) улады абвясцілі з 1 снежня 2000 года дэнамінацыю беларускіх грошай у 1000 разоў. З «мільянераў» беларусы ператворылі ў «тысячнікаў». Хаця многія ўжо прывычаліся «раскідвацца» мільёнамі, іншая справа, каб яны былі.

Але нягледзячы ні на што жыццё рухаецца наперад: адбываюцца вяселлі, растуць дзеці, людзі ходзяць на канцэрты, у тэатры. Таксама сапраўдным узрушэннем (на гэты раз узрушэннем са станоўчым знакам) для тэатральнай публікі сталі і драматычныя пастаноўкі ў рамках антрэпрызы Мікалая Пінігіна, які сёння ўжо, праўда, рэжысёр не наш, мінскі, а санкт-пецярбургскі, і чацвёрты міжнародны фестываль «Белая Вежа» ў Брэсце з удзелам артыстаў і тэатральных дзеячаў з ЗША, Польшчы, Швецыі, Літвы, Латвіі, Украіны, Расіі і Беларусі. Не пуставаў і ўтульны залы філармоніі, Вялікага тэатра оперы і балета. Годна адзначыў сваё 60-годдзе Нацыянальны мастацкі музей Беларусі — сапраўдная скарбніца нашай духоўнай культуры. Аматы мастацтва, што называецца, «валам валілі» на неардынарную выставу — дызайнерскі праект Уладзіміра Цеслера і Сяргея Войчанкі «Два наццаць з XX». У Магілёве ідзе падрыхтоўка да чарговага фестывалю папулярнай песні «Залаты шлягер», куды збіраюцца эстрадныя зоркі мінулых гадоў з краін СНД і далёкага замежжа. Вельмі важна, што фестывальныя шляхі пройдуць не толькі праз сталічны Мінск ці абласны Магілёў, але завітаюць і ў аддаленую правінцыю, у раённым Дамы культуры, дзе людзі не спешчы асабліва увагай і забавамі. Таму кожная хвіліна прыёмнага адпачынку там успрымаецца з вялікай удзячнасцю і шчырасцю. Вось артысты і едуць туды з задавальненнем.

Так, складаны кастрычнік выдаўся сёлета на Беларусі. Аднак, аддаючы даніну нашым шматлікім праблемам, не трэба забывацца, што кастрычнік — гэта яшчэ і пара «залатой восені», чароўнага «бабінага лета», а Беларусь надзвычай прыгожая ў промнях восенскага сонца. І, нягледзячы ні на што, яна ёсць, яна жыве.

БІЗНЕС-КЛУБ



На Ратушнай плошчы ў Віцебску адкрылася новае кафэ пад назвай «Віцебская карчма». Яго гаспадары Маргарыта Барышава і Уладзімір Радзецкі, аблюбоваўшы падвал аднаго са старых гарадскіх дамоў, стварылі там сапраўдны ўтульны куточак для наведвальнікаў.

НА ЗДЫМКУ: гаспадары кафэ Уладзімір РАДЦЕЦКІ і Маргарыта БАРЫШАВА.

МІЖНАРОДНЫЯ СТАСУНКІ

КАМІСІЯ ІКАО НАВЕДАЕ БЕЛАРУСЬ

Комісія Міжнароднай арганізацыі грамадзянскай авіяцыі (ІКАО) наведвае Беларусь на пачатку лістапада. Пра гэта паведамлілі ў Дзяржаўным камітэце па авіяцыі Беларусі. Па словах спецыялістаў Дзяржжкамавіацыі, візіт інспектараў ІКАО стане першым пасля ўступлення Беларусі ў гэтую арганізацыю ў 1992 годзе. У склад камісіі ўвойдуць каля 10 чалавек — прадстаўнікоў авіяцыйных адміністрацый асобных дзяржаў — членаў ІКАО. Прадстаўнікі ІКАО плануюць правесці інспекцыйную праверку на адпаведнасць беларускіх нацыянальных нарматыўных патрабаванняў па падрыхтоўцы персаналу, падтрыманню лётнай годнасці павятравых суднаў рэкамендацыям Глобальнай стратэгіі забеспячэння бяспекі палётаў. Прадугледжваецца, што інспектары азнаёмяцца з работай Дзяржаўнага камітэта па авіяцыі, а таксама беларускіх авіякампаній. У Дзяржжкамавіацыі адзначылі, што па выніках інспекцыі Беларусі ў рэкамендацыйнай форме будуць прадстаўлены прапановы работнікаў ІКАО па ўнясенню дапаўненняў і змяненняў у нацыянальныя патрабаванні па забеспячэнню бяспекі палётаў.

ЯКАСЦЬ — БЕЗ КАМПРАМІСАЎ

У «Інтэграла» ва ўсе часы была рэпутацыя сур'ёзнага партнёра, вытворцы якаснай і надзейнай прадукцыі. І не дзіва: у аснову сістэмы якасці былі закладзены патрабаванні ваеннай прыёмкі, а таксама вялікая праца і адказнасць калектыву, дэвіз якога — «ніякіх кампрамісаў за кошт якасці».

Сёння на «Інтэграле» ваенныя заказы значна зменшыліся. Аднак патрабаванні да якасці прадукцыі засталіся на ранейшым узроўні. І нават сталі больш жорсткімі: намаганямі спецыялістаў і кіраўнікоў навуковага падраздзялення і галаўнога завода пры метадычным кіраўніцтве Дзяржжстандарта Рэспублікі Беларусь і Мінпрама сістэма якасці прадпрыемства пастаянна ўдасканальвалася, даводзілася да стану патрабаванняў міжнароднага стандартаў ISO 9000.

Выві — два сертыфікаты нацыянальнай сістэмы сертыфікацыі Рэспублікі Беларусь і міжнароднай сеткі якасці IQNET. Сёння «Інтэграл» практычна адзіны ў краіне валодае сістэмай кіравання якасцю, сертыфікаванай па поўнай мадэлі ISO 9001.

На прадпрыемстве лічаць, што сертыфікацыя сістэмы якасці дазволіць больш гібка рэагаваць на патрабаванні сусветнага рынку і партнёраў па міжнароднай кааперацыі, а прадукцыі аб'яднання — дасягнуць міжнароднага прызнання.

Сяргей РАМОНАЎ.

АФІЦЫЙНА

І ЗНОЎ ДЭНАМІНАЦЫЯ

У адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А. Лукашэнка «Аб змяненні намінальнай вартасці грашовай адзінкі Рэспублікі Беларусь і маштабу цэн» ад 19 кастрычніка 1999 года № 613 з 1 студзеня 2000 года змяняюцца намінальная вартасць грашовай адзінкі Рэспублікі Беларусь і маштаб цэн у 1 000 разоў.

У сувязі з гэтым 20 кастрычніка адбылося пасяджэнне савета дырэктараў Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь. На ім было адзначана, што разліковыя білеты Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь узору 1992—1999 гадоў выпуска будуць заменены на білеты Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь узору 2000 года па суадносінах 1 000 рублёў старога ўзору на 1 рубель у новых грошах ўзору 2000 года.

Мэтай правядзення мерапрыемстваў па змяненню намінальнай вартасці грашовай адзінкі Рэспублікі Беларусь з'яўляецца ўмацаванне грашовай адзінкі дзяржавы, упарадкаванне грашовага абарачэння, аблягчэнне ўліку і разлікаў. Пры гэтым асоба было падкрэслена, што ўдалымі грошай не панясуць якіх-небудзь страт і замена грашовага знакаў будзе праводзіцца паступова ў працэсе іх абарачэння.

Як было сказана на савеце дырэктараў, Нацыянальным банкам Рэспублікі Беларусь з 1 студзеня 2000 года будуць выпушчаны ў абарачэнне новыя білеты наміналам 1, 5, 10, 20, 50, 100, 500, 1 000 і 5 000 рублёў. З мэтай хуткага прывыкання насельніцтва да новых грашовах знакаў у асноўным захоўваецца іх ранейшы выгляд з намінальнай вартасцю, зменшанай у 1 000 разоў.

У такой жа прапорцыі будуць зменшаны цэны на тавары і паслугі, пералічаны рахункі ў банках, балансавыя даныя справаздач усіх юрыдычных асоб і іншыя абавязальнасці, якія маюць грашовую ацэнку.

Разліковыя білеты Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь узору 1992—1999 гадоў выпуска застаюцца ў абарачэнні на тэрыторыі нашай краіны на працягу ўсяго 2000 года і абавязковыя да прыёму ўсімі юрыдычнымі і іншымі асобамі ва ўсе віды плацэжы, а таксама банкам для залічэння ва ўклады, дэпазіты, на бягучыя (разліковыя) і іншыя рахункі без усякіх абмежаванняў з разліку адной тысячнай іх намінальнай вартасці. Пры гэтым прамы абмен грошай старога ўзору ўстановамі банкаў праводзіцца не будзе. А з 1 снежня 2000 года ўсе ўстановы банкаў будуць выдаваць кліентам білеты толькі новага ўзору. Старыя грашовыя знакі, пачынаючы з 1 студзеня 2001 года, можна будзе абмяняць ва ўстановах Нацыянальнага банка, але не пазней 31 снежня 2003 года.

У перыяд паралельнага абарачэння грашовага знакаў старога і новага ўзору ва ўсіх месцах продажу тавараў і аказання паслуг у цэнніках абавязкова будуць указвацца рублёвыя цэны як у старым, так і ў новым маштабах.

Нацыянальным банкам Рэспублікі Беларусь будуць прыняты ўсе меры для таго, каб працэс замены грошай прайшоў спакойна і безблюдна.

Упраўленне інфармацыі Нацыянальнага банка РБ.

ПАМЕЖКА



Фота Рамана КАБЯКА, БелТА.

Пагранічны пост «Суботнікі» Лідскага пагранатрада атрымаў у сваё распараджэнне сёлета новы будынак з добраўпарадкаванай тэрыторыяй і гаспадарчымі пабудовамі. Вялікай падмогай пагранічнікам становяцца юркія матацыклы Мінскага мотавелазавода. З разуменнем ставяцца да запатрабаванняў ахоўнікаў беларуска-літоўскай мяжы ў Іўеўскім райвыканкаме, на чьёй тэрыторыі знаходзіцца пагранічны пост.

НА ЗДЫМКАХ: так выглядае сёння пагранічны пост «Суботнікі»; кантрактнік сяржант Юрый КІСЛЫ і намеснік начальніка паста лейтэнант Дзмітрый ПЯТНІЦКІ для нясення службы выкарыстоўваюць матацыклы.



ЮБІЛЕЙ

ВЯРТАННЕ АЛЯКСАНДРА УЛАСАВА

Музей Янкі Купалы наладзіў вечарыну, каб нагадаць грамадскасці пра юбілейную дату — 125-годдзе з дня нараджэння Аляксандра Уласава.

А. Уласаў — заснавальнік і рэдактар першай беларускай газеты «Наша Ніва», часопісаў «Саха» і «Лучынка». Ён шмат зрабіў для выяўлення і падтрымкі літаратурнай моладзі і таленавітых людзей. Уласаў наладжваў літаратурныя сустрэчы моладзі. «Гэтыя вечарыны, ды яшчэ беларускія, было нешта з раду выходзячае, арыгінальнае, маючае крыніцу з толькі што прабуджаючага народнага генія», — пісаў А. Уласаў у сваіх мемуарах «Дні жыцця».

Менавіта Аляксандр Уласаў заўважыў талент тады яшчэ маладога Янкі Купалы, што працаваў на бровары ў Яхімаўшчыне і дасылаў свае вершы ў рэдакцыю «Нашай Нівы». Неўзабаве Уласаў перацягнуў пазта з вёскі ў горад. Менавіта на старонках «Нашай Нівы» Янка Купала паўставаў як вялікі нацыянальны паэт. Пазней Уласаў рэдактарства газеты перадаў Янку Купалу.

Аляксандр Уласаў пражыў годнае, яскравае, насычанае працай жыццё. Усё, што атрымаў ад бацькоў і што набыў за нялёгкае жыццё, ён аддаў свайму народу, роднай Беларусі.

Да мерапрыемства прымеркавана выстава з асабістага архіва сям'і Уласава, фондаў музея.

Дзіяна КАВАЛЕВІЧ, старшы навуковы супрацоўнік музея Янкі Купалы.



РЭПАРТАЖ З ЛАБАРАТОРЫІ

ЛЕС... У ПРАБІРЦЫ



Лабаранткі ў белых, як медыкі, халатах, працуюць засяроджана. Звычайнымі рухамі сартуюць насенне з прабірак, уважліва правяраюць кожнае зярнятка, затым разглядаюць яго пад мікраскопам, робяць вывады пра якасць.

Насенне сасны, елкі паступае ў лабараторыю ў прабірках з лясга саў Беларусі. З пачатку года ўжо нарыхтавана каля дзесяці тон. Яно ў асноўным першага і другога класа, трэцяга толькі пяць працэнтаў.

— За апошнія гады ў нас пабольшыла абавязкаў, пашырылася кола дзейнасці, — расказала кіраўнік аддзела насенняводства і лясадна-наўлення Зоя Палуянава. — Не абмяжоўваемся работай у лабараторыі, правяркай наяўных якасцей насення. Вядзём таксама кантроль за лясаднаўленнем, станам лясанасеннай справы ў лясгах, насенняводстве.

Да 2005 года п'яццадзят працэнтаў рукатворных лясных угоддзяў належыць заняць саджанцамі, вырашчанымі з насення, атрыманага ад элітных дрэў. Цяпер гэты паказчык — дваццаць працэнтаў.

— Пастаўлена задача, — гаворыць намеснік дырэктара цэнтара Мікалай Маліноўскі, — пры стварэнні лясоў будучыні надаць ім у асноўным мэтавае прызначэнне, гэта значыць вырошчваць сыравіну канкрэтна для запалкавай, мэбле-

вай і іншых галін прамысловасці.

Тут зноў не абысціся без дапамогі калектыву лабараторыі, яго парад, кантролю.

Так што будучы лес пачынаецца і ў лабараторыі.

— Восемдзясць-сто гадоў патрэбна, каб вырас спелы сасновы і яловы лес. Значыць, работа калектыву лабараторыі, як і ўсіх сённяшніх лясаводаў, дасць плён пад канец першага стагоддзя трэцяга тысячгоддзя, — падзяліўся сваім роздумам Мікалай Маліноўскі. — Хочацца, каб нашчадкі за створаны намі рукатворны лес успомнілі нас добрым словам, атрымалі ад яго і задавальненне, і карысць.

Мікола ДЗЕЛЯНКОЎСКІ.

НА ЗДЫМКАХ: лабаранткі Таццяна ВЕРАМЕЙЧЫК (злева) і Наталля ЧЫЧУК вызначаюць пасяўную якасць насення; інжынер-фіталесяпатолог Наталля ПЯТЛІЦКАЯ.

Фота Віктара СТАВЕРА.

ЗАХАПЛЕННІ

СКАЧЫ Ў МАРУ, КОНЬ БУЛАНЫ

Колькі паданняў і легенд звязана з нашым верным і незаменым пачмоўнікам! Старажытныя эліны абагаўлялі міфічнага кентаўра. З далёкіх часоў дайшло да нашых дзён імя Хірона, кентаўра, які вучыў прыгажуну Апалона мастацтву музыкі, спеваў і розным навукам.

Не перавяліся аматары коней і ў наш неспакойны час. Досыць наведзець конна-спартыўныя светы ў пасёлку Ратамка, што пад Мінскам, каб пераканацца ва ўсенароднай любові да коней.

А некалькі месяцаў назад мне давялося пазнаёміцца з энтузіястамі конна-спартыўнага клуба "Хрустальная падкова", які знаходзіцца ў Мінску, на вуліцы Парніковай, 14. На невялікім прысочным манежы школьніцы-конніцы пад наглядом інструктара ўпэўнена кіравалі прыгажунамі гнядой мсці.

Відовішча аказалася велічным і інтрыгуючым. Праз некалькі мінут заняткі скончыліся, і невялікая група дзяўчынак адзінаццаці, дванаццаці гадоў падбегла да бацькоў. А я звярнуўся з некалькімі пытаннямі да інструктара Таццяны Сцепа. Яна ахвотна расказала, што клуб "Хрустальная падкова" ўтварыўся гады тры назад. Галоўны заснавальнік — фірма "Белая грыва". Яна займаецца выпускам конна-спартыўнай амуніцыі і вупражы для рабочых коней. Перад клубам ставіцца мэта — папулярызаваць конны спорт.

Трэнінгам спартыўных коней фірмы "Белая грыва" ў пасёлку Ратамка займаецца майстар спорту Марат Барысенка і кандыдат у

майстры Кацярына Барысенка. Марат раней займаўся трохбор'ем, уваходзіў у маладзёжную зборную Беларусі.

Прагуланыя коні на Захадзе называюцца "коні хобі-класа", іншымі словамі — "коні для задавальнення". Зрабіўшы першыя крокі ў "Хрустальной падкове", многія мінчане застаюцца ў клубе. Значыць, мэта, пастаўленая перад трэнерамі, дасягнута. "Хрустальная падкова" дапамагае асвоіць азы коннай язды, навыві абыходжання з коньмі.

Адбору пры прыёме ў клуб не існуе. У "Хрустальной падкове" прыходзяць людзі незалежна ад узросту. Часта здараюцца сітуацыі, калі дзеці, якія зрабілі ў клубе першыя крокі, падужэўшы, праз некаторы час прыводзяць тату ці маму. Здраўцаў і кур'эзю. Адночы малы запрасіў у клуб бабулю і заявіў, каб трэнеры навучылі бабулю коннай язды. Для кожнага жадаючага супрацоўнікі клуба падбіраюць коней па росту, узросту і характары.

"Хрустальная падкова" — недзяржаўная структура. Яна функцыянуе на аснове самафінансавання. Як гаворыцца, коні кормяць саміх сабе.

С пачатку заснавання клуба яго арганізатарам і выдатным арганізатарам, вакол якога сабраўся дружны калектыв, з'яўляецца Аляксандр Жаўнерчык. Побач з ім тры інструктары: Аляксандр Галавач, Наташа Валадзько і Таццяна Сцепа.

У клубе ёсць два экіпажы для выезду ў навакольнай лясі і полі.



Сяргей ШЫРАЕЎ.

ФОТА-ФАКТ



ЗДАРЭННІ

ЗАТРЫМАНА КАНТРАБАНДА

На чыгуначнай станцыі горада Калінкавічы ў рамках аперацыі "Мяжа" пры даглядзе двух чыгуначных кантэйнераў, якія накіроўваліся транзітам праз Беларусь у Кіеў, прадухілена спроба кантрабанднага перамяшчэння праз дзяржаўную граніцу зброі.

Пры даглядзе выяўлены і канфіскаваны малакаліберная вінтоўка ТОЗ і 700 патронаў да яе, 16 патронаў да пісталета Макарава, 10 патронаў да газавай зброі, 130 патронаў і іншых прылад да паляўнічага ружжа.

«КАЗЕІНАВЫЯ» ГРОШЫ

Грашовыя рэкі ўмелі рабіць з малака некаторыя службовыя асобы Ляхавіцкага малочнага завода. Пракуратурай Брэсцкай вобласці яны абвінавачваюцца ў тым, што тры гады назад стварылі лішкі тэхнічнага казеіну больш чым на 1 мільярд рублёў, а затым укаралі прадукт. Паводле павадлення прэс-цэнтара Пракуратуры, нядаўна было завершана следства па гэтай справе. Наперадзе суд.

БелТА.

НА МЯЖЫ СТАГОДДЗЯЎ

У красавіку 1931 года Інстытут гісторыі ўзначаліў Павел Горын (Каляда), ён таксама з'яўляўся прэзідэнтам БелАН. Да пераезду ў Беларусь Горын працаваў намеснікам дырэктара Інстытута гісторыі Камуністычнай акадэміі ў Маскве. У 1936 годзе яго зноў перавялі ў сталіцу, дзе ў жніўні 1937 года быў беспадстаўна рэпрэсаваны. У 1936—1937 гадах Інстытут узначальваў акадэмік Васіль Шчарбакоў. Ён таксама 21 чэрвеня 1937 года быў арыштаваны, а затым расстраляны ў Мінску. Беспадстаўна ў 30-я гады былі асуджаны акадэмікі Стасіс Матулайціс, Якаў Рыўлін, член-карэспандэнт Самуіл Агурскі, кандыдаты гістарычных навук Канстанцін Кернажыцкі, Аляксандр Ляўданскі і іншыя. Усяго было рэпрэсавана каля 20 чалавек. Толькі нямногія з іх засталіся ў жывых і вярнуліся да актыўнай навуковай дзейнасці.

Вострая ідэяна-тэарэтычная барацьба вакол пытанняў гісторыі Беларусі, рэпрэсіі навукоўцаў садзейнічалі ўзмацненню праяў дагматызму ў гістарычных даследаваннях. Тым не менш з 1929 да 1941 года супрацоўнікі інстытута апублікавалі 32 манаграфічныя працы. На пачатку 40-х гадоў у складзе інстытута налічваліся тры секцыі: гісторыі народаў СССР і БССР, археалогіі, этнаграфіі і фальклору. Колькасць супрацоўнікаў складала 22 чалавекі, з якіх 4 мелі ступені доктара і 6 — кандыдата навук.

Працяг.
Пачатак у № 43.

ЦЭНТР ГІСТАРЫЧНАЙ ДУМКІ



Канстанцін КЕРНАЖЫЦКІ.

м. У 1942 годзе Прэзідыум АН БССР стварыў камісію па вывучэнні гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Шэраг супрацоўнікаў са зброяй у руках абаранялі Радзіму на фронце, у партызанскіх злучэннях, удзельнічалі ў падпольнай барацьбе на часова акупіраванай ворагамі тэрыторыі. Сярод прызваных у Чырвоную Армію былі кандыдаты навук Дзяніс Дудкоў, Яфім Шлосберг,

аспіранты Адам Залескі, Зіновій Капыскі і іншыя.

Воляй абставінаў у акупіраваным Мінску аказаўся дырэктар інстытута Мікалай Нікольскі. Гітлераўцы ў прапагандысцкіх мэтах намагаліся выкарыстаць яго імя, неаднаразова прапанавалі супрацоўніцтва. Але вучоны, які падтрымліваў сувязь з партызанамі, у жніўні 1943 года быў перапраўлены ў партызанскую зону, а ў сакавіку 1944-га перавезены на самалёце ў Маскву. Ён узначаліў створаны 16 чэрвеня 1944 года па рашэнню Прэзідыума АН БССР Інстытут гісторыі. У красавіку 1945 года калектыв інстытута вярнуўся з эвакуацыі ў Мінск. Працаваць даводзілася ў складаных умовах, не хапала самага неабходнага, у тым ліку памяшканняў. На 1 студзеня 1947 года агульная колькасць супрацоўнікаў склапа 31 чалавек. Сярод іх — шэсць кандыдатаў і два дактары навук — Мікалай Нікольскі і Уладзімір Перцаў. Яны і прадстаўлялі ў Беларусі гісторыкаў вышэйшай кваліфікацыі, з'яўляючыся буйнымі спецыялістамі ў галіне ўсеагульнай гісторыі. Доктары навук па спецыяльнасці "Гісторыя СССР і БССР" у той час у рэспубліцы не было.

У пасляваенныя гады вучоныя інстытута разгарнулі даследаванні па многіх напрамках гістарычнай навукі. Але працаваць даводзілася

ва ўмовах ідэалагічнага дыктату. Партыйныя ўстаноўкі былі апошнім словам у тэорыі і практыцы, бесспрэчнай ісцінай. Адыход ад іх лічыўся здрадай прынцыпам марксізму-ленінізму, бальшавіцкай ідэалогіі. Асноўныя намаганні калектыву накіроўвалі на напісанне "Гісторыі БССР". Гэта работа пачалася яшчэ ў даваенны час і была актывізавана гістарычнай групай Аддзялення грамадскіх навук БССР у Маскве пасля дакладной запіскі сакратара ЦК КП(б)Б Цімафея Гарбунова "Аб напісанні гісторыі Беларусі", накіраванай 25 ліпеня 1943 года першаму сакратару ЦК КП(б)Б Панцеляймону Панамарэнку.

У жніўні 1946 года ўбачыў свет першы выпуск, які ахопліваў перыяд ад першабытна-абшчыннага ладу да XII стагоддзя. Але ідэалагічныя структуры ЦК КП(б)Б убачылі ў кнізе шмат тэарэтычных і фактычных памылак. Галоўнай крамолай калектывнай працы лічылася тое, што яна была напісана пад уплывам "нацыяналістычных, антынавуковых і лжывых" канцэпцый, выкрытых партыяй. Таму пасля абмеркавання першага выпуску на пашыраным пасяджэнні вучонага савета інстытута ў лістападзе 1946 года было прынята рашэнне пачаць работу па карэннай перапрацоўцы, падрыхтоўцы новага выдання.

Па заданню ЦК КП(б)Б у 1948 годзе Інстытут гісторыі надрукаваў тэзісы "Аб асноўных пытаннях гісторыі БССР". У іх распрацоўцы прымалі ўдзел А. Воранава, Н. Каменская, Я. Карнейчык, М. Нікольскі, У. Перцаў, К. Палікарповіч, А. П'янку, К. Шабуня, Я. Шлосберг і іншыя. Тэзісы мелі на мэце аблягчы напісанне гісторыі Беларусі, "выкласці ў сістэматызаваным выглядзе важнейшыя пытанні гісторыі беларускага народа, кіруючыся марксісцка-ленінскім разуменнем працэсу гістарычнага развіцця", якое з'яўляецца "асновай найглыбейшай перакананасці ў гістарычнай неабходнасці і правільнасці савецкага, камуністычнага шляху развіцця нашай краіны".



Уладзімір ПІЧЭТА.

Уладзімір НАВІЦКІ,
доктар гістарычных навук,
прафесар.

ЗАПВЕДНЫЯ МЯСЦІНЫ



Свята-Пакроўская царква ў пасёлку Лужэсна пад Віцебскам.

РЭХА 30-х ГАДОЎ

15.IX.1938 г.

Дзень добры, дарагія і любяя мае Анечка, Лорачка і Лялечка! Вось ужо тры дзень не хаджу на працу. Хварэю. З прычыны расстройтва сардэчнай дзейнасці атрымаліся ацёкі і пухліна па ўсім целе. Доктар назваў гэтую хваробу — асцит. Самаадчуванне дрэннае. Усяго як быццам нешта разрывае. Хадзіць вельмі цяжка. Доктар забараніў хадзіць. Ляжу многа. Ад ляжання таксама ўсё баліць. У грудзях усё спірае, не хапае лёгкіх для дыхання — усё цесна — такое адчуванне. Як хутка пройдзе ўсё гэта, не ведаю. Не думаў я, што так са мною стане. Праўда, я ўвесь час недамагаў, нездаровілася мне. Думалася,

Прабачце, дарагія, што так многа месца і часу займаю пытаннем пасылкі.

Пішыце, як Вы жывяце. Дзе працуеш, Анечка? Ці прайшла атэстачыю? Як вучыцеся вы, мае любяя Лорачка і Лялечка? Вы ж ужо ў апошніх класах, а гэта значыць, што Вам трэба будзе вельмі і вельмі сур'ёзна пазаймацца ў гэтым годзе, каб скончыць гэтыя класы таксама выдатна, як і раней. Ведайце, любенькія, што Ваша выдатная вучоба — гэта найвялікшая радасць і шчасце Вашага татачка. Вучыцеся, старайцеся, і Вы будзеце шчаслівыя. Слухайцеся, любяя, мамы. Яна Ваш адзіны цяпер і сябар, і старэйшы таварыш, і гапоўнае, спаўная мамуська, як

20.IX.38 г.

Дарагія і любяя мае Анечка, Лорачка і Лялечка! Горача віншую цябе, Лорачка, з днём нараджэння і жадаю табе ўсяго найлепшага, моцнага здароўя, добрага вучэння і ўвогуле ўсяго добрага, чаго бы ты для сябе ні пажадала.

Дарагія мае, учора атрымаў ад усіх Вас па паштоўцы, якія вы пісалі 7-га жніўня. Хоць і позна, але я бясконца рады ім. Асабліва слаўна напісана паштоўка Лорачкай. Я ўсе Вашы весткі чытаю са слязямі на вачах. Як хацелася б Вас убачыць. Я ўжо пісаў, што другую тэсылку ад вас атрымаў 16.IX, тэлеграму, у якой паведамлялі Вы аб пасылцы гэтай, 17.IX. За ўсё, за ўсё вашы клопаты і цёплую па-

«ВАМІ ЦЯПЕР Я ЖЫВУ БОЛЬШ, ЧЫМ САМІМ САБОЮ»

ЛАГЕРНЫЯ ПІСЬМЫ АДАМА БАБАРЭКІ

пройдзе ўсё. Аказваецца, новая хвароба навязалася. Хаця б усё прайшло добра.

Любяя мае, ад Вас да гэтай пары я не атрымаў ніводнага ліста. Не ведаю, як вы жывяце, ці здаровы Вы ўсе, як здароўе маёй мамы і ўвогуле як жывуць нашы родныя. Не ведаю таксама, ці атрымалі вы мае пісьмы, у якіх я паведамляў аб атрыманні ад Вас пасылкі, за якую быў вельмі ўдзячны. Добра было б, калі б вы выслапілі мне (як ні цяжка мне пра гэта пісаць і праціць, але прашу і пішу) новую пасылку. Ад ранейшай у мяне ўжо нічога, акрамя чаю, не засталася. Што хацелася б мець, дык гэта масла (я думаю, што калі яго пасаліць, то яно не сапусеца доўга), сала, цыбулі, часнаку — гэта асноўнае. Добра б крыху тлушчу для разнастайнасці. Каўбасы такой, як пасыпалі ў першай пасылцы, не трэба. Нешта не спадабалася яна мне. Хацелася б чаго-небудзь вострага (добра што-небудзь з кансерваў), кіслага (хоць бы экстракту журавіннага ці лимоннай кіслаты), а таксама што-небудзь з хатняга прыгатавання. Праўда, цяпер табе, Анечка, няма калі займацца гатаваннем. Але калі знойдзеца вольная хвіліна, што-небудзь прыдумай. Сухароў купленых як мага меней — яны труцца жудасна і няспорныя, захоўваюць іх вельмі нязручна. У мяне ж ні каша, ні кэфіра, ні чамаданна, увогуле нічога падобнага на гэтыя рэчы. Усё даводзіцца захоўваць у мяшку, а гэта, сама ведаеце, страшна нязручна. Ведаеш, Анечка, вельмі хацелася б слянянскай свайскай каўбасы і нашага хатняга белага сухога сыру. Калі ўдасца табе гэта дастаць ці прыгатаваць, я буду вельмі ўдзячны. Але калі гэта цяжка, то не трэба.

не знайсці ў свеце. Любіце яе, паважайце і шануйце.

Анечка, на сваю заяву аб дазvole на спатканне я адказу да гэтага часу не атрымаў. Любяя, напішы, ці зможаш ты прыехаць у навучальны час ці ў зімовыя канікулы. Калі будзе такая магчымасць, напішы, а я падам тады яшчэ заяву. Вельмі хацелася б пабачыцца з Вамі ўсімі. Але што зробіш: і няблізка, і нялёгка ўсё гэта робіцца. Лёс мой вельмі суровы аказаўся. Адзіная надзея, што як закончым чыгунку, то можа, атрымаю палёжку і ўбачымся з Вамі раней прысуджанага тэрміну. Абы толькі наперавіцца, астатняе ўсё перажывеца. Быць бы здаровым — цяпер гэта адна адзіная мая дума і адзіны клопат.

Бывайце здаровы. Моцна, моцна Вас цалую. Ваш татачка Адам.

18.IX.1938 г.

Дзень добры, дарагія і любяя мае Анечка, Лорачка і Лялечка! Учора атрымаў Вашу тэлеграму ад 25.VIII.38 г., а пазайчора другую пасылку, аб якой вы паведамляеце ў тэлеграме. Вялікае Вам дзякуі, дарагія, за падтрымку. Атрымаў я пасылку поўнацэнна. За тэлеграфную вестку таксама вялікае дзякуі. Я ведаю, што Вы здаровыя, і гэтак бясконца рады. Бо што можа быць больш дарагім і радасным, як ні вестка аб здароўі. Бо здароўе — гэта ўсё. У мяне, на жаль, апошнім часам яно папсавалася. Сэрца зусім разладзілася, а на гэтай глебе ўсё цела ацякло і апухла. Сёння доктар абяцаў пакласці ў бальніцу. Цяпер цяжка, але спадзяюся, што хутка папраўлюся. Ах, як добра быць здаровым. Шануйцеся і беражыцеся, любяя дзетанькі, каб быць здаровымі і каб выдатна вучыцца. Бывайце здаровы. Моцна, моцна цалую Вас. Ваш татачка Адам.

Заканчэнне. Пачатак у №№ 38—39, 42, 43.

НА КАРЦЕ РАДЗІМЫ

Аляксандр РОГАЛЕЎ,

доктар філалагічных навук.

Калі зазірнуць у тапанімічныя гістарычныя даведнікі, няцяжка ўпэўніцца, што горад Ельск (райцэнтр Гомельскай вобласці) атрымаў сваю назву ад драўнянай пароды — елкі. Аднак такое простае і, здавалася б, адзіна правільнае тлумачэнне пры больш дэталёвым разгляданні як самой назвы, так і яе гісторыі выклікае пярэчанні.

Перш за ўсё ёсць сэнс нагадаць наступныя факты з такой галіны ведаў, як гістарычная геаграфія. Большая частка Палесся ў мінулым была пакрыта хваёвымі лясамі, пераважна сасной, якая распаўсюджвалася ўсюды, дзе меліся пяскі. Елка ўтварала лясы толькі паблізу паўночных

узнікла і назва вёскі Аляская (у іншых варыянтах — Аляская, Аляское), што ў Ельскім раёне (з 1919 года — Роза Люксембург). Першапачатковая форма наймення, як можна меркаваць, была Аляск, Альск ці нават Ольск. З бегам часу ў мясцовай гаворцы да назвы дадалі канчаток -ое ці -ая, на які перамясціўся націск (Аляское, Аляская, Аляская), і тым самым ператварылі назву ў тыповую "вясковую".

Першапачатковую форму назвы Альск, Ольск ёсць сэнс параўноўваць з найменнем Ельск, паколькі абодва населеныя пункты — Ельск і Аляское — знаходзяцца амаль што на адной лініі, якую можна правесці з поўначы на поўдзень у напрамку да ракі Славечны. Такі геаграфічны

каралеўства і ін краін" (Т.З. Вар 561; на польскай сцвярджаў, што лавянскія частыя цэнтрам вобласці з'яў. Патомкі гэтыя прозвішча ельскі род Ельскіх даўн.

З пачатку XVI стагоддзя валодалі прінцага роду — перасяліліся з прычыне рэлігійнай кавы, што прадстаў рассяліліся ў нах Польшчы, Л атрымалі прозвішча мястэчак і гарлодалі. Так з'явіліся прозвішча Ельскіх тых новых князёў французамі па п

ЕЛЬСК. АЛЯСКАЯ (АЛЯСКОЕ) РОЗА ЛЮКСЕМБУРГ

ускраін Палесся, асабліва па лініі Слонім—Слуцк—Бабруйск. Такая геаграфічная асаблівасць характэрная і для сённяшняга Палесся.

Ёсць і яшчэ адно "але", прычым не менш важнае. Назва Ельск утворана пры дапамозе суфікса -ск. Дык вось, гэты суфікс, як правіла, не ўтвараў геаграфічны найменні ад абазначэнняў розных раслін, дрэў. Звычайна назвы населеных пунктаў на -ск утвараліся ад найменняў водных аб'ектаў — рэк, азёраў, на берагах якіх пасяленні і ўзніклі. Менавіта так узніклі імёны такіх старажытных гарадоў, як Полацк, Віцебск, Мінск, Пінск, Бабруйск, Чачэрск, Слуцк... Геаграфічнае найменне Ельск мы таксама лічым магчымым тлумачыць падобным чынам.

У аснове назвы Ельск, на наш погляд, ляжыць абазначэнне нейкага вадацёку, хутчэй за ўсё, невялікай рачулки Елы, Елкі. Аднатыпныя рачныя імёны сустракаюцца ў басейнах Дняпра, Сожа, Акі — Елча, Ялоўна, Елха, Еленка, Ялюшка. Такія найменні, у сваю чаргу, узніклі ад слоў ел — "крыніца", ёль — "лясны ручай, рэчка". Першае слова сустракаецца ў хантыйскай мове, а другое — у комі мове (параўнаем тлумачэнне геаграфічнай назвы "Подъельск", якая датычыцца вёскі Карткероскага раёна Комі; у 1720 годзе — пагост "Подъельской" над возерам "Подъельское"; у 1859 годзе — "Подельск"; гл.: Туркин А. И. Топонимический словарь Коми АССР. Сыктывкар, 1986. С. 90). У Брагінскім раёне Гомельшчыны вядомыя вёскі Старая і Новая Елча (назвы пасяленняў узыходзяць да наймення рэчкі Елча).

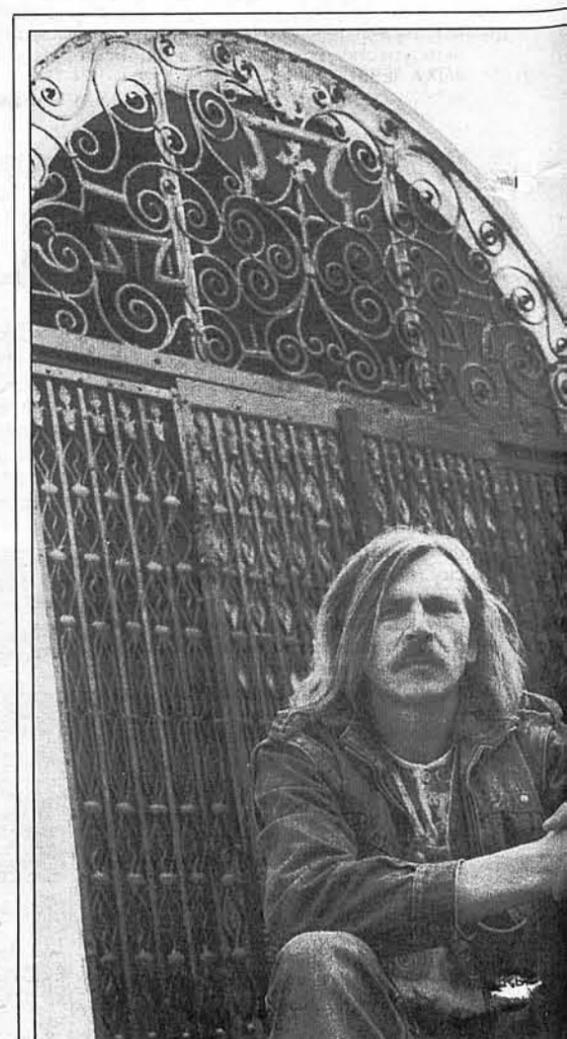
Няхай чытачоў не бянэжыць, што мы шукаем тлумачэнне нагаданага назваў у такіх далёкіх ад нас мовах — комі і хантыйскай. Дастаткова ўспомніць, што бліжэйшымі "сваякамі" тых жа хантаў з'яўляюцца венгры. А ў старажытнасці ўсходнія славяне ўзаемадзейнічалі, гандлявалі, мелі ваенныя і культурныя сувязі з шэрагам фіна-ўгорскіх плямён, якія жылі на тэрыторыі Беларусі, а потым растварыліся сярод славянства, але пакінулі ва ўсходнеславянскіх мовах і славянскай культуры пэўныя "сляды" сваёй мовы і культуры. Такім чынам, назвы рэчак Елча, Елка, Ела, Еленка, Ялюшка і іншыя маюць неславянскі карань. Аднак яны выкарыстоўваліся славянамі, атрымлівалі славянскае гукавое афармленне. Да таго ж ад іх утвараліся назвы пасяленняў — Старая і Новая Елча, Ельск (рэчка Ела, ад назвы якой, як мы мяркуем, утварылася найменне Ельск, да нашага часу, відаць, не захавалася).

Аналагічна, на наш погляд,

арыенцір падказвае, што два гэтыя старадаўнія населеныя пункты краю маглі ўзнікнуць на берагах адной і той жа рэчкі, прытока Славечны. Рэчка цяпер няма, але яе найменне "закансервавана" як у найменні Ельск, так і ў назве Аляское, Аляская. Рэчка, як мы адзначалі, напіла назву Ела, магчыма, Ола ці Ала (параўнайце Ала — рака, прыток Бярэзіны Дняпроўскай). Нельга адхіляць магчымасць пераафармлення назвы Ельск на сугучны са словам елка.

Усе дарэвалюцыйныя геаграфічныя і гістарычныя даследаванні, у тым ліку такое аўтарытэтнае выданне, як "Живописная Россия" (1882 год), адзначалі, што час узнікнення Ельска невядомы. А вось "Геаграфічны слоўнік Польскага

Польскі геаграфічны нагадвае, што яно — пачатку XVIII ст. так і называўся ўладальнік Юзээфова быў мазыры. Але потым нечаканна вы Ельск пачало ца найменне Карэліна ад польскага даць, адзін з наснікаў Ельска насілі сыны ці ўнукі, жацьчыць памяць аб дзядулю, вырашваць мястэчка ў што ў 1931 годзе была скасавана, ліва. Найменне спрадвечнае гістарычна адна старажытных на Палесся.



Коўкай металу паспяхова займаецца гродзенскі Ю. Адна з апошніх яго работ — рэстаўрацыя гродзенскага касцёла ў Гродне — помніка архітэктуры XVI ст.



АДВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ



КАНСЫСТОРЫЯ БЕЛАРУСКАЙ АЎТАКЕФАЛЬНАЙ ПРАВАСЛАЎНАЙ ЦАРКВЫ

Да Беларускай Восьцінікаў Інфармацыі і да Беларускага Грамадства:

Нядаўна прэсавая агенцыя "Інтэрфакс" распаўсюдзіла на інтэрнэце паведамленне, што Беларусь наведваў "патрыярх Беларускае аўтакефальнае Царквы (БАПЦ) Юры", які на прэс-канфэрэнцыі ў Менску заявіў, што "Беларуская аўтакефальная праваслаўная царква выступае за справядлівае сястрынскае існаванне з Расейскай і іншымі праваслаўнымі царквамі".

Апрача таго ён паведаміў "Інтэрфаксу", што адной з мэтаў ягонае візыты ёсць садзеянне "адраджэнню духовага жыцця беларускіх вернікаў, якія бачаць іхную будучыню ў незалежнай беларускай царкве і незалежнай сувэрэннай дзяржаве, да чаго імкнецца прагрэсіўная сіла грамадства і, у пэўнай ступені, беларускі ўрад".

Далей "Інтэрфакс", паводле слоў аднаго з "святшчэннаслужыцеляў БАПЦ", падаў кароткую вестку пра стан гэтага "БАПЦ" у Беларусі, аб чым будзе мова далей, ды на заканчэнне дакінуў, што "патрыярхат БАПЦ" знаходзіцца ў ЗША".

Можна дапушчаць, што гэтая інфармацыя, як і ранейшыя весткі праз дзейнасць Юры Рыжэга ды Пётры Гушчы, была паўтораная і на бачынах беларускае прэсы.

Гэтым чынам яна атрымала від праўды, бо большасць грамадства яшчэ верыць, што вясцінікі інфармацыі дэмакратычнага кірунку ставяць перад сабою заданне знаёміць гэтае

(КАТЭДРАЛЬНЫ САБОР СЬВ. КІРЫЛЫ ТУРАЎСКАГА)

ПАВЕДАМЛЯЕ

грамадства зь нясумнеўна праўдай.

Пераканацца ў гэтай праўдзе павінен быў бы і "Інтэрфакс", паведамляючы пра падзею, як-ніяк, немалое вагі, бо размова пра прыезд у край ажно й з ЗША патрыярха нацыянальнае царквы...

Знайсьці яе, пры ахвоце, ня было-б цяжка, бо мейсцы, дзе знаходзяцца праваслаўныя патрыярхаты, шырока ведомыя і ніводнага зь іх няма ў ЗША.

Гэтым чынам адрозна стала-б ясна, што "патрыярх... Юры" ніякі не патрыярх.

Даследуючы глыбей, можна было-б даведацца, што сапраўднае імя гэтага чалавека Эмігідыюш Ежы Рыжы і, што ён неправааслаўны, а таму і ня можа мець дачынення да ніякае праваслаўнае царквы.

З гэтае-ж прычыны ён ніколі і ніякімі праваслаўнымі япіскапамі ня быў усьвячаны ў сьвятарскую, або япіскапскую годнасць, ды апошняе і ня мог-бы мець, бо жанаты.

Апрача таго можна было-б выявіць, што ачолены ім "патрыярхат" знаходзіцца ў ягонай прыватнай кватэры, ды ня мае сярод беларускае эміграцыі ні вернікаў, ні парахвіяў, ані духавенства.

Із усяго гэтага няцяжка зразумець, што Эмігідыюш Ежы Рыжы, які выдае сябе за "патрыярха БАПЦ", ня мае ніякага дачынення

ня, лучнасці, ці супольнасці з Беларускаю Аўтакефальною Праваслаўною Царквою, што ўжо больш як 50 год дзее за межамі Беларусі, у тым ліку й у ЗША.

Кансысторыя БАПЦ у адумаловых выясненнях, што былі зьмешчаныя на бачынах "Царкоўнага Пасланца", які дасялаецца большасці рэдакцыяў краёвае дэмакратычнае прэсы, ужо неаднаразова падавала і тлумачыла вышэй пададзеныя і іншыя факты, што датычаць асобы і дзейнасці Эмігідыюша Ежы Рыжэга, ды ягоных папелінікаў, але, на жаль, уся гэтая інфармацыя засталася без увагі.

Затое, грэшныя паводле навук Праваслаўнае Царквы словы ды сумнеўныя пад маральным паглядом учынікі ачоленае Эмігідыюшам Ежы Рыжым самасьвятаў і самазванцаў, ды яго самога, атрымліваюць бясконцы разгалос і рэжым.

Ці-ж бо інакш, як грэхам, можна назваць ягоны крадзеж імя Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы, ды ці-ж магчыма палічыць маральнымі учынкамі ягоныя выступы і заявы, у якіх ён выдае сябе за герарха, а нат і патрыярха гэтае, да ягоных падмануў няпрываслаўнае, Царквы.

Жаль у гэтай справе, аднак, не па душах Рыжэга і ягоных папелінікаў, якія самахоць і сьведма выбралі блудны шлях, а па то частцы беларускіх вернікаў, што,

бачачы іхную будучыню ў незалежнай беларускай царкве, зь няведы даверліва прыймаюць за праўду нахабнае ашуканства гэтых прайдзісьветаў.

На бяду гэтых вернікаў, атрыманыя імі ад Рыжэга і ягонае хэўры "тайніцы" і выкананыя над імі "абрады", ніякі і ніколі ня будуць вызнаньня іншымі праваслаўнымі царквамі, ды яны назаўсёды застануцца ў адлучанай ад краёвага і сусветнага Праваслаўя сэкце.

З пункту-ж гледжаньня беларускага адраджэння сьмешна спадзявацца, каб людзі гэтакага маральнага калібру, як Рыжы і ягоныя папелінікі, маглі карысна спрычыніцца да "адраджэння духовага жыцця" якіх-колечы беларускіх вернікаў.

Затое, у выпадку незайснанаўня ў Беларусі запраўднае Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы, ды пашырэння сэкты Рыжэга, можна з упэўненасцю сказаць, што Маскоўскі Патрыярхат ніколі не адмовіцца ад духова згубнае для нашага Народу акупацыі Беларусі.

З акупанцага-ж намеру заблякаваць пашырэннем сэкты Рыжэга ўзнаўленне Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы на Бацькаўшчыне і вывядзіцца ўспомненае Рыжым "неадназначнае" дачыненне да гэтае сэкты з боку беларускага экзархату РПЦ і дзяржаўнага камітэту для справаў рэлігіяў ды нацыянальнасцяў, г. зн., што хоць ёй не дазваляецца рэгістраваць ейныя парахвіі, але і не забараняецца дзеяць, ды зманваць

кефаліі. Разам з гэтым, калі інфармацыя праз запраўдную БАПЦ, што ачолена Я. М. Мітрапалітам Ізяславам, вычыркаецца з прэсавых паведамленьняў, ніякае забароны на махлярскую прапаганду ілжэпатрыярха Рыжэга ды ілжэ-япіскапа Гушчы няма, і яны адкрыта выхваляюцца дзясяткамі выдуманых імі, як і іхныя духоўнікі годнасці, парахвіяў у Беларусі.

На жаль, гэтае зарганізаванае паводле сюжэту Гогалявага "Рэвізора" царкоўнае злачынства, бяскрытычна паўтараючы і пашыраючы выдуманую Рыжым і Гушчам лухту, падтрымліваюць ня толькі органы дэмакратычнае прэсы, але і некаторыя адраджэнскія згуртаваньні ды іхныя паслядоўнікі.

З увагі на ўсё вышэй сказанае Кансысторыя БАПЦ яшчэ раз катэгарычна заяўляе, што ні Эмігідыюш Ежы Рыжы, ні Пётра Гушчы, ані хто-колечы зь іхных памочнікаў ніякае лучнасці, дачынення, ці супольнасці з Беларускаю Аўтакефальною Праваслаўною Царквою, якая часова дзее за межамі Беларусі, ня маюць, а без дазволу злачынна крадуць ейнае імя.

У павязі з гэтым Кансысторыя БАПЦ заклікае ўсіх вясцінікаў інфармацыі дэмакратычнага кірунку ў Беларусі, патрыятычныя згуртаваньні і адраджэнскія актыўны ўзвжыць шкоду беларускай нацыянальнай справе, якая вынікае з ашуканскае дзейнасці Эмігідыюша Ежы Рыжэга, Пётра Гушчы і іхных памочнікаў, ды замест неадумна служыць гэтаму нягоднаму падкопу пад духоўны асновы жыцця Беларускага Народу, выкрываць усю глыбіню ягонае агіднасці.

Сьцеражы, Божа, Беларускі Край!

Барыс ДАНИЛЮК, Сакратар Кансысторыі БАПЦ.

P.S. Падаецца з захаваннем правапісу арыгінала.

ПОЛЬСКАЯ ШКОЛА Ў ГРОДНЕ



Фота Аляксандра ТАЛОЧКІ, БелТА.

Адным з самых прыгожых будынкаў горада Ваўкавыска стала польская школа, урачыстае адкрыццё якой адбылося тут 2 кастрычніка. Яна ўзведзена на сродкі польскіх уладаў беларускімі будаўнікамі. Спраектавалі яе гродзенскія архітэктары. Усе прадметы ў новай школе будуць вясці на польскай мове.

НА ЗДЫМКАХ: першыя вучні; польская школа ў Ваўкавыску.

СЛОВА НА РАЗВІТАННЕ

ВЯСНА І ВОСЕНЬ НАДЗЕІ ГРУШЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

працавітасці і сумленнасці ў выкананні сваіх абавязкаў?! І Надзя Груша, уладкаваўшыся на працу сакратаром дырэктара прадстаўніцтва амерыканскай кампаніі "Джэ-нерал-матарс" у Аўстраліі, усё жыццё так і працавала на адным месцы — бездакорна і ўзаемна-ўдзячна! А яшчэ з беларускай цешыліся і дзівіліся, як яны не толькі зладжана спяваюць свае мілагучныя, найчасцей тужлівыя, песні, але і супольна, усёй грамадой будуць кожнаму асобнае жылло. Гэта так уражвала, што слова талака трывала ўвайшло ў мову і нядаўніх прышэльцаў, і тубыльцаў, што здавён жылі ў Аўстраліі.

Ва ўсім: і ў песнях, і ў скоках, і ў працы, і ў грамадскай дзейнасці — Надзя была завадатарам, жвавай і ўвішнай. Таму і ўпадабаў яе рослы і статны прыгажун Яўген Груша. Раз і назаўсёды, аж да гэтага да скаланання душы журботнага заўчаснага развітання. Яна была і ягонай радасцю, і трывалым надзейным апірышчам у клапатлівай грамадскай працы кіраўніка Федэральнай Рады беларускіх арганізацый. Яна была і ягонай гаспадыняй, чулай і клапатлівай маці траіх дзяцей, што магла, рабіла, каб не затухала беларускае жыццё на тым далёкім ад нас кантыненте: брала чынны ўдзел у агульнааўстралійскіх беларускіх з'ездах, узначальвала царкоўнае сястрынства, спявала ў царкоўным і свецім беларускіх хорах, збірала грошы на дапамогу па-

сыпанай атрутным пылам Беларусі, наладжвала побыт і адпачынак "дзяцей Чарнобыля" ў Мельбурне. На гэтае лета планавала разам з сястрой Кацяй прыехаць пасля той доўгай ростані ў Беларусь, якую ўспамінала так пашчотна і часта, як згадвае родную мамачку дачушка ў далёкім замужжы ў песні, якую Надзя любіла спяваць. Мы верым, нашая праўдзівая і адданая беларуска, што душа твая, пазбавіўшыся зямнога прыцяжэння, вернецца з далёкай Аўстраліі, дзе цяпер хораша раскшучаецца ў зеляніне вясна, назад у Беларусь. Яе, загартаваную нягодамі, не спалохае золь і сівер, восенская слата, якія пакуць што правяць тут свае правы. Ды благое мінецца, за зімой немінуца надыйдзе вясна, і душы нашыя супольна ўрадуецца адроджанай Бацькаўшчыне. Мір табе і вечны супакой, Божая душа!

Яўген ЛЕЦКА.

ЛІТАРАТУРНАЯ СКАРБОНКА

ЗМІТРОК выйшаў са школы яшчэ больш невясёлым, чым у ранейшыя дні. Усе яго непрыемнасці пачаліся таму, што ён не так гаворыць, як трэба. Праўда, летась, калі ён вучыўся ў першым класе, яму настаўніца пра гэта нічога не казала. Наадварот, яшчэ хваліла за тое, што ён так прыгожа гаворыць. Але новая настаўніца, якая стала вучыць яго ў другім класе, увесь час папраўляе яго, як і іншых дзяцей, і вучыць, як яна кажа, правільна і прыгожа гаварыць. Але ў Змітрака гэта зусім дрэнна выходзіць. Ужо ў першы дзень, знаёмячыся з вучнямі і пытаючыся, як каго завуць, настаўніца сказала яму, што Змітраком называцца непрыгожа і што яна будзе зваць яго Дмітрыем. Прайшло ўжо некалькі тыдняў, але Змітрак ніяк не можа прызвычаіцца да новага імя. І калі настаўніца звяртаецца да яго, называючы Дмітрыем, яму здаецца, што гэта яна не яго, а некага іншага выклікае. Пасля яна адвучвала Змітрака ад слова "як". Ён ніяк не можа ўцяміць, чаму непрыгожа гаварыць "як", а прыгожа "как". Яму, наадварот, "как" здаецца непрыгожым, і ён саромецца вымаўляць гэта слова і маўчыць. Настаўніца садзіць яго, зазначаючы: "Станный ты мальчык, Дмітрый". А сёння вучылі існасць існасць. Змітрак ледзь навучыўся вымаўляць гэта

слова. Пасля быў здзіўлены, калі зразумеў, што ўсё на свеце, як ёсць, — существітельное. І душа Змітрака ніяк не магла прыняць гэтага. Як: і птушкі, і дрэвы, і рэчка, і зьяры, і ўсё-ўсё — толькі существітельное? Яму зрабілася страшна і сумна. І Змітрак стаў думаць, на што падобнае гэта здзіўнае существітельное. У яго ўяўленні ўжо прамільгнула нешта страшэннае, але адрозна знікла. Змітрака ў гэты час выклікала настаўніца: — Ну, Дмітрый, прыведи мне примеры существітельного. Я тебя второй раз спрашиваю, а ты всё не слышишь. Змітрак устаў, падумаў крыху і пачаў называць существітельныя. Пасля кожнага сказанага ім слова ён прыпыняўся, бо яны выклікалі ў яго ўяўленні жывыя малюнкы ўсяго, што ён бачыў і чым любавалася кожны дзень, ідучы ў школу і назад. — Бусел... — пачаў ён. І адрозна ўявіў буслоў на вялікім і таўшчэным лугавым дубе. Змітрак заўсёды падоўгу глядзеў на іх нават тады, калі яны, не варушачыся, стаялі на гняздзе... — Гай... На імгненне праплыў перад вачыма невялікі гай з яго бярозамі, такімі белымі, што яны Змітраку здаваліся пабеленымі, і ён ніяк не мог утрымацца, каб не правесці па кары некалькіх бярозак і пасля не пагладзецца на руку: ці не засталяся пабелка. І хоць рука



МАСТАЦТВА

КАСМІЧНАЯ АДЫСЕЯ

На парозе стагоддзяў хо- чацца нагадаць, што сярод шматтэм'я жывапісных і гра- фічных твораў беларускіх май- строў — Космас уладарна абуд- жае ўяўленне нашых землякоў. Сведчанне гэтаму — ра- боты народнага мастака Бе- ларусі, акадэміка, уладальніка залатога медаля Гагарына Георгія Паплаўскага і заслужа- нага дзеяча мастацтваў Бе- ларусі скульптара Івана Міско.

Так, Беларусь слаўная не толькі касманаўтамі Пятром Клімуком і Уладзімірам Каваленкам. Між іншым, некалькі работ графічнага цыкла "Высокае неба" Георгія Паплаўскага набыў музей астранаўтыкі і аэранаўтыкі ў ЗША. І зусім не выпадкова беларускі мастак у свой час прымаў удзел у Міжнародным семінары па касмічнаму жывапісу, што праходзіў у Ісландыі. Бо тэма гэта ў творчасці Георгія Паплаўскага, хаця і не адзіная, — зусім не да- ніна модзе. Ён пастаянна вяртаецца да яе, аб гэтым сведчыць і цыкл "Шлях чалавека да Косма- су", над якім мастак працаваў апошнія гады. "Я не магу цал- кам адарвацца ад зямлі, — прызнаецца Паплаўскі. — Для мяне Космас паўстае праз сувязь з нашай планетай, трывогу за яе лёс. Павінна быць раўна- вага Неба — Зямля. Між тым, яна парушана, і Неба прагінаецца пад антэнамі, спадарожніка- мі і касмічнымі станцыямі..."

Але такі крыху крытычны погляд на асваенне Космаса зу- сім не перашкаджае беларус-

каму мастаку падтрымліваць сяброўскія сувязі з касманаў- там Аляксеем Лявоным. Больш таго, Паплаўскі падкрэ- сливае: "...Мне не хацелася б спаборнічаць з Аляксеем Ляво- навым, Андрэем Сакаловым, Уладзімірам Джанібекавым, якія лепш за мяне ведаюць Ко- смас. І ўвогуле, я не прэтэндую на нейкае асобае месца ў распрацоўцы гэтай тэмы".

Сяброўскія сувязі звязваюць з Аляксеем Лявоным і скульптара Івана Міско. І не толькі з ім, бо беларускі скульптар стварыў унікальную партрэтную галерэю касманаў- таў. Ён не раз бываў у Зорным гарадку, і хаця не даваўся паз- наёміцца з першым касманаў- там Юрыем Гагарыным пры жыцці, але Яго Вялікасць Выпа- дак садзейнічаў таму, што скульптар пазнаёміўся з яго маці, сям'ёй і многія гады быў звязаны з імі. Між іншым, ме- марыяльная дошка на будынку акадэміі імя Жукоўскага ў го- нар Юрыя Гагарына зроблена Іванам Міско.

...Хаця касмічныя палёты ўжо перасталі быць сенсацыяй, ператварыліся амаль што ў буд- зённую справу, але работы мастакоў па-ранейшаму прыцягальныя. Бо гэта не просты касмічны летапіс, занатаван- не падзей і з'яў, звязаных з зас- ваеннем касмічнай прасторы, але асабістае мастакоўскае сведчанне, асэнсаванне іх. Хто ведае, магчыма, на борце кас- мічнага карабля, што ў XXI ста- годдзі адправіцца ў доўгае па- дарожжа на аддаленую плане- ту, будуць і некаторыя з іх твораў.

Лідзія ЧАРНОВА.

АСОБА

ЧАРАЎНІК ПРАФЕСАР БРАЊІЦКІ

У мінулым годзе ў Бельгіі праходзіў Міжнародны кангрэс па сістэмах запісу фатаграфічнай інфармацыі, у рабоце якога ўдзельнічалі больш як 2 тысячы дэлегатаў з усіх куткоў свету. Былі тут і вучоныя з Беларусі. Адзін з іх — доктар хі- мічных навук, прафесар Белдзяржуніверсітэта Генадзь Браніцкі. У 1986 годзе ён прымаў удзел у рабоце аналагічнага міжнароднага форуму ў Германіі, у 1990 — у Кітаі. Цяпер рыхтуецца да чарговага кангрэсу, які пройдзе ў 2002 годзе ў Токію. Пяты год працуе дэканам хімічнага факультэта Бел- дзяржуніверсітэта. Генадзь Браніцкі — не толькі вядомы ву- чоны, але і неардынарны, творчы чалавек. Асоба. Сёння ён — наш госць.



— Мяркую, беларускія вучоныя мелі што сказаць на апошнім кангрэсе?

— Тут было няшмат паведамлен- няў пра навінкі ў навуцы, але нека- торыя з іх належалі менавіта бе- ларускім вучоным, што вельмі прыемна.

У нас на факультэце традыцыйна праводзяцца работы ў галіне стварэння фатаграфічных матэрыя- лаў, у якіх не ўтрымліваецца серабро- ці ўтрымліваецца ў невялікай коль- касці. У працэсе даследаванняў ажыццяўляюцца распрацоўкі, якім няма аналагаў у сусветнай практыцы. Напрыклад, фатаграфічны працэс, калі на чорна-белым матэрыяле можна атрымаць адлюстраванне ў колеры, максімальна набліжаным да рэальнага. Мы — са мною разам ву- чоныя-энтузіясты акадэмік Вадзім Свірыдаў, старшы навуковы супрацоўнік Віталь Сташонак — на- звалі гэты працэс паліхромным. Ме- тад даволі прасты. Фатаграфіі атрымліваюцца вельмі якаснымі, і, калі б наша вынаходніцтва было вядо- мае на час нараджэння фотасправы, магчыма, сёння менавіта яно было б самым папулярным.

— Вядоць, гэта не адзінае ваша вы- находніцтва?

— Канешне. Не так даўно мы распрацавалі арыгінальны працэс, асабліва важны для жахароў Бе- ларусі, — зніжэнне экспазіцыйных доз пры рэнтгенадыягностыцы зах- ворванняў. Такі метады можна паспя- хова выкарыстоўваць і ў тэхніцы пры зварцы вузлоў — для дыягностыкі якасці зваркі...

— Генадзь Аляксеевіч, многія ве- даюць вас не толькі як вучонага, але і як мастака, аўтара дзівоўных карцін з нітак і цвікоў. Дзе і як вы пазнаёмі- ліся з гэтым незвычайным маста- цтвам?

— З нітакчыным дызайнам я ўпершыню сустрэўся ў Англіі, пазней — у ЗША. Там ужо выдадзена не- калькі дапаможнікаў па гэтай віду мастацтва. Нітакчыму дызайну аб- учаюць у некаторых школах заходніх краін і ЗША. Мне таксама вельмі за- хацелася навучыцца самому, а пасля навучыць іншых рабіць падобныя цуды. Мая кніга "Карці- ны з каляровых нітак і цвікоў", якую выпусціла выдавецтва "По-

лымя" чатыры гады таму, у нашай краіне — першая.

— Многія ведаюць і вашы здоль- насці "чараваць". Кажуць, у шклян- цы можаце вырасці сад, у прабірцы — кветкі, а на бильярдным шары — валасы!

— Вучоны-хімік — заўсёды крыху чараўнік. Доследы па вырошчванню "валасоў" на алюма- сілікатных шарыках розных памераў даюць падставу лічыць, што можна атрымаць такі цуд і на звычайных бильярдных шарах. Зусім як на га- лаве — у выглядзе пушкі, шчоткі аль- бо кудзерак. Даўжыня такіх "вала- соў" — 4—6 сантыметраў пры таў- шчыні, адпаведнай дыяметру чала- вечага воласа. Іх ростам можна кіраваць — паскорыць альбо за- марудзіць.

Так можна вырасціць водарасці, сад альбо кусты з галінкамі. І зусім як сапраўдныя — кветкі. Дзіўныя "валасы" — гэта крышталі амальга- мы серабра: іголки, якія нагадваюць лядзяш альбо вермі- шэль. Мудрагелістыя крышталі амальгамы ўтвараюцца на па- верхні ртуці — пры яе ўзаемадзеянні з рас- творам азотнакіслата серабра.

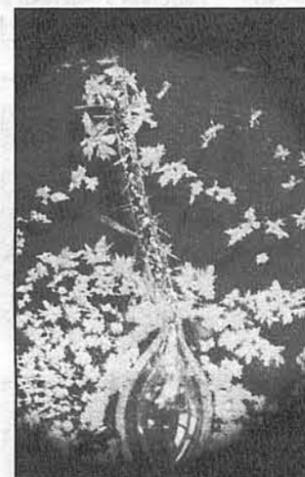
— Ці даўно ведае чалавецтва пра гэтыя дзіўныя крышталі і ў чым іх цікавасць для хі- мікаў і матэрыялазнаў- цаў?

— Іх ведалі з даўніх часоў. Называлі "дрэ- вам Дзіяны". Пад сло- вам Дзіяна мелася на ўвазе серабро. У старажытнагрэчаскай міфалогіі Дзіяна — багі- ня Месяца. Хімікаў ці- кавіць механізм росту крышталёў у прырод- ных умовах, а матэрыя- лазнаўцаў — іх карыс- ныя ўласцівасці. Дака- зана, што механічная трываласць крышталёў можа ў сотні і нават ты- сячы разоў перавысць трываласць тых жа рэчываў у звычай- ным стане.

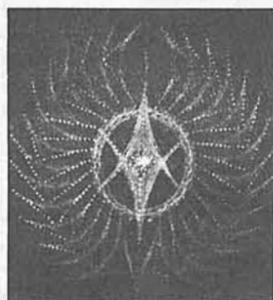
— Генадзь Аляксе- віч, вы вельмі лірычна ўспрымаеце не толькі, здавалася б, фунда- ментальную навуку, але і наша, далёкае ад дасканаласці сучаснае жывіццё. Як вам гэта ўдаецца?

— Есць на гэты конт вельмі слушнае біб- лейскае выказванне: "Мудры той, хто ўмее радавацца малому..."

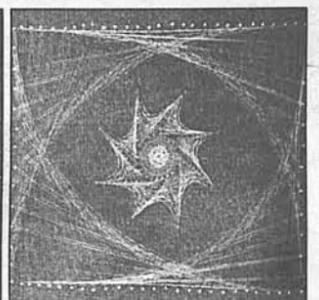
Святлана ХОРСУН.



"Дрэвы Дзіяны".



Загадка.



Зорачка.

была чыстая, але і ў наступ- ных разы ён праводзіў рукой па бярозках і пасля глядзеў на яе...

— Жыта... — працягваў

І Змітрок маўчаў. Настаўні- ца зноў сказала паўтарыць словы.

— Аист, роцца, скворец, рожь, — услед за настаўні-

страх. Ён азірнуўся назад, па баках — нікога не было, і таму стала яшчэ больш ву- сцішна. А тое доўгае, тоў- стае, пачварнае ўсё расцяг-

— Ты хто?

— Я гай.

— Нет, ты не гай, ты — роцца.

І гай гэтак жа знікае, як і шпак, а Существо, зноў патаўсцёўшы, расцяг- ваецца далей, глытаючы ўсё на сваім шляху. І ў мі- лым кутку Змітрака застаў- ся толькі бусел.

— Можна яно не заўва- жыць бусла? — падумаў з надзеяй Змітрок. Ды не! Нось яно расцягваецца ў бок дуба, уздымае галаву, і да Змітрака даходзіць жак- лівая гутарка:

— Ты хто?

— Я бусел.

— Нет, ты не бусел, а аист... І бусел знікае разам з дубам. Што ж яно цяпер будзе глытаць? А пачварнае Существо зноў па- чало расцягвацца і ўжо ў бок Змітрака. Чамусьці ён раней не думаў, што яно можа прагнуць і яго. І толькі зразумеўшы гэта, скамянеў ад страху. А Су- щество вельмі ўжо расцяг- нулася да яго.

— Ты хто? — пытае яно. — Я Змітрок, — ледзь паварочваючы языком, ад- казвае ён.

— Нет, ты не Змітрок, ты — Дмитрий, — гаворыць яно, разяўляе зяпу. Тут Змітрок прагнуўся.

— Добра, што я пра- чнуўся, а то яно і мяне з'ела б, — па-дзіцячаму падумаў Змітрок. Але страх яго быў нядоўгім. Ён скоро змяніўся радасцю, што Змітраку нарэшце ўдалося даведацца, на што падоб- нае гэта дзіўнае Существо.

Мікола ЕРМАЛОВІЧ

СУЩЕСТВИТЕЛЬНОЕ

ГУТАРКА

Змітрок. На момант з'явіла- ся поле з жытнёвай рунню, такою непрывычна зялёнаю ў гэты час, калі ўсё ўжо па- чало жаўцець...

— Шпак... Адрозні ў ва- чах узнік ясеня ля бацькоў- скай хаты, на ім каля шпа- коўні сядзіць шпак. Ідучы ў школу і вяртаючыся назад, Змітрок заўсёды махаў яму рукой...

Змітрок хацеў яшчэ ска- заць некалькі слоў, але яго спыніў ласкавы голас настаўніцы:

— Подожди, Дмитрий, ты опята не правільна гово- рышь. Надо говорить не бу- сел, а аист, не гай, а роцца, не жито, а рожь, не шпак, а скворец. Ну повтори, как нужно говорить.

Змітрок адрозні збянтэ- жыўся. Яснасць, якая гала- ла ўсталёўвалася ў яго гала- ве, знікла. Значыць, не кож- нае слова можа быць су- ществительным. Спачатку трэба, каб яно стала нейкім прызвартаннем, аб якіх ён ве- даў з дзедавых казак, і толькі тады яно можа зрабіцца существительным.

цай гаварыў Змітрок. І дзіў- на: гэтыя словы нікога не выклікалі ў яго ўяўленні, ні- бы ён называў нешта, ніколі не бачанае ім.

— Садись, Дмитрий, и никогда не капризничай, когда тебя учат.

І вось зараз, ідучы са школы, ён прадаўжае раз- думваць над тым дзіўным существительным. Ён усё няк не можа ўявіць, на што яно падобнае. Глыбока за- думаўшыся, Змітрок быў безуважны да ўсяго. Ён не палюбаваўся бусламі, а яны ж сёння ляталі каля гнязда, не правёў рукой па кары бярозак, хаця ў гэты сонеч- ны дзень яны выглядалі асабліва белымі, безуваж- на праішоў каля жытнёвай руні і не прывітаў шпака. Дома ён таксама думаў пра существительное.

А ўначы прысніўся яму сон. Нібы ідзе ён са школы і бачыць, як насустрач яму паўзе нешта вялізнае, доў- гае і таму такое страшна- нае. Ды не паўзе яно, а ўсё расцягваецца ўдоўж і таў- сцее. Змітрака апанаваў

валася і набліжалася да яго. Змітрок немым крыкам спытаў:

— Што гэта?

Хтосьці нябачны адказаў яму: — Гэта ж существо, ное.

А Существо вельмі ўжо расцягнулася да клёна, пад- няло галаву і пытаецца ў шпака, які сядзеў там:

— Ты хто?

— Я шпак, — адказвае той.

— Нет, ты не шпак, а скворец, — гаворыць Су- щество, разяўляе сваю зяпу і глытае шпака разам са шпакоўняй і ясе- нем і, патаўсцёўшы, рас- цягнулася далей.

Хаця Существо было страшным і агідным, аднак голас яго ласкавы, і ён здаўся Змітраку вельмі зна- ёмым.

— Дык гэта ж такі голас у нашай настаўніцы, — пазнаў ён.

А Существо вельмі ўжо расцягнулася да гаю, падня- ло галаву, і Змітрок зноў чуе:

АНШЛАГ

20 кастрычніка ў культурным жыцці Беларусі адбылася значная і цікавая падзея: у касцёле святых Сымона і Алены (Чырвоны касцёл на плошчы Незалежнасці ў Мінску) у ніжніх памяшканнях урачыста адкрылася Малая зала Дзяржаўнай філармоніі. Менавіта ад гэтай даты тут і будзе размяшчацца Беларускі тэатр аднаго актёра «Зьніч». Сёлета ён распачынае свой дзесяты сезон. Дзесяць гадоў — тэрмін невялікі, узрост, як на побытавае чалавечае вымярэнне, — дзіцячы. Ды ў абсягах культуры і мастацтва, там, дзе духоўнасць, час праяўляецца зусім паіншаму.



У час адкрыцця Малой залы Дзяржфілармоніі.

КЛЮЧ ДА ПОСПЕХУ Галіны Дзягілевай — прынцыпова нацыянальная пазіцыя, якой так бракуе нашым, у тым ліку і тым, што адбываюць свае ролі ў нацыянальных тэатрах, артыстам і артыстам, уменне аднаць вакол сябе і заахочваць да працы людзей не на прагматычным інтарэсе, а на грунце духоўнасці.

Без гэтага «чароўнага ключа» напэўна не ўдалося б Дзягілевай утрымаць у нашым жорсткім жыцці ўсе мінулыя гады, калі ў тэатра не было таго, без чаго, здавалася б, ніякая творчая дзейнасць у прынцыпе немагчыма — уласнага памяшкання. Але ж вырвалі добрыя людзі. Вельмі спрыяльна паставілася да тэатра кіраўніцтва Саюза беларускіх пісьменнікаў і Дома літаратара ў той час, калі ён быў уласнасцю не глухага да патрэб нацыянальнай культуры чынавенства, а саміх пісьменнікаў. Але асабліва ўдзячнасць дырэктару Нацыянальнай бібліятэкі, такой жа мілай і інтэлігентнай Галіне, па бацьку Мікалаеўне, Алені, якая дала магчымасць «Зьнічу» на працягу некалькіх гадоў творча самавыяўляцца ў сценах галоўнага кнігасховішча краіны. Але ўмовы для ўвасаблення спектакляў там былі далёка не ідэальнымі.

Мяркую, лёс зьвёў іх не выпадкова — Галіну Дзягілеву і пробашча касцёла святых Сымона і Алены, ксяндза-магістра Уладзіслава Завальнюка, у асобе якога арганічна ўвасобілі лепшыя традыцыі беларускага каталіцкага святарства: не толькі самааддана служыць Богу, але і Беларусі, яе культуры і мове, падаранай нам, як і кожнаму іншаму народу, Тварцом усяго існага. Так, сёння Беларусі і яе народу нялёгка, а мова, душа народа, перажывае, бадай, самы цяжкі перыяд свайго існавання. Але хіба ж праўдзівая, выскародная сутнасць хрысціянства не заключаецца ў тым, каб імкнуцца на дапамогу кволым і падупалым духам?! А таму Чырвоны касцёл сёння — светач духоўнасці, узор таго, як

ЖЫВАТВОРНЫ АГОНЬ «ЗЬНІЧА»

можна і трэба ў святарскай дзейнасці паядноўваць узвышанае і зямное, служыць Богу і людзям. І тое, што сцвярджае ўсёй сваёй творчай, мастацкай сутнасцю тэатр «Зьніч» і яго нязменная кіраўніца Галіна Дзягілева, — цалкам арганічнае для духоўна-маральнай аўры, што пануе ў гэтай святыні, увасоблена ў святарскай і грамадскай дзейнасці Уладзіміра Завальнюка.

Той, хто пабыў у касцёле 20-га кастрычніка, на працягу ўсёй вечарыны адчуваў на сабе дабратворнае ўздзеянне гэтай аўры. Сярод запрошаных было шмат заслужаных і вядомых на Беларусі людзей: папскі нунцы (пасланнік Ватыкана), яго Эксцэленцыя Дамінік Грушоўскі, народная артыстка Беларусі Аляксандра Клімава, аўтар «Старажытнай Беларусі» Мікола Ермаловіч, доктар філалогіі Адам Мальдзіс, пэат Генадзь Бураўкін, грамадзянін Канады, выхадзец з Беларусі граф Прушынскі, дырэктар Беларускай дзяржаўнай філармоніі Ігар Андрэеў, які сказаў прывітальнае слова і разам з пробашчам касцёла Уладзіславам Завальнюком перарэзаў сімвалічную стужачку на ўваход у тэатр.

НА ВЕЧАРЫНЕ ПАНАВАУ дух хрысціянскай згоды і аднання. Усе пачувалі дзецьмі канкрэтнага беларускага народа, якім былі дарагія і блізкія і спева хору «Голас душы», і камернага хору Ігара Мацохова (асабліва кранальным было выкананне рэлігійнага гімна «Магутны Божа»), і песні Віктара Скоробагатава пад акампанемент Галіны Каржанеўскай, і выступленні вядомых дзеячаў культуры на адкрыцці прымеркаванай да гэтага выставы выхаванцаў народнага мастака Беларусі Барыса Герлавана «Кульмінацыя», і потым, калі людзі выказвалі свае ўражанні

ад тэатра «Зьніч», толькі што прагледжаных урыўкаў з яго спектакляў.

Іх было пяць. Першай, як і належыць, выступіла сама Галіна Дзягілева ў ролі Юліяны Менке Вітан-Дубейкоўскай у спектаклі «Віленскія мроі», прысвечаным апошнім дням волата беларускага Адраджэння Івана Луцкевіча. Геранія — рэальная жанчына, па нацыянальнасці немка, якая глыбока і працула праніклася клопатамі віленскіх беларусаў, стала вернай сяброўкай Луцкевіча і пакінула пра той час і тых людзей цікавыя ўспаміны. Апрача гэтага, у спектакль арганічна ўпліліся вершы паэты Беларускага Надзеі Артымовіч. Актрыса здолела пранікнуць, ужыцца ў сутнасць характару сваёй герані ды перадаць вабную адметнасць нямецкага акцэнта ў беларускай гамонцы гэтай неардынарнай жанчыны.

Тое, што творчасць геніяльнага Дастаеўскага нялёгка ўвасабляць на сцэне, — агульнавядома. Весці ці, дакладней, увасобіць спектакль «Кроткая» запрасілі актёра Дзяржаўнага рускага тэатра, заслужанага артыста Беларусі Уладзіміра Шлестева. Ён, мяркую, добра справіўся з нялёгкай задачай і з беларускай мовай, якая гучыць у яго вуснах нязмушана і натуральна.

Нібы па ўзмаху чароўнай пераўтваральнай палачкі напружаны псіхалагізм Ф. Дастаеўскага пераходзіць на сцэне ў вясёлую, напоўненую гарзным смехам і жартамі, трапнай першароднасцю гаваркога беларускага слова п'есу маладых драматургаў Пятра Васючэнкі і Сяргея Кавалёва «Дзівосныя авантуры панюў Кубліцкага ды Заблоцкага». Спектакль лялечны, умоўны, а іграе яго (прытым выдатна!) артыст Дзяржаўнага лялечнага тэатра Беларусі Вячаслаў Шакаліда, увесь час віртуозна пераўвасабляючыся то ў аднаго, то ў другога пана.

«І твораць цуд актрыса — Горцава Ларыса» — такую незвычайную назву мае спектакль, які вядзе заслужаная артыстка Тэатра юнага глядача, дзе Ларыса працуе ці не ад самага пачатку сваёй тэатральнай дзейнасці. Менавіта тут яна напаткала і сваё жаночае шчасце, пабраўшыся з колішнім загадчыкам літаратурнай часткі тэатра, сёння вядомым беларускім пэатам і драматургам Артурам Вольскім, які зусім нядаўна адзначыў сваё сямідзесяцігоддзе. Але выглядае — дай Бог кожнаму. Ды іначай пры такой, не

толькі прывабнай, але як з залы глядзець, дык і юнай жонкі, проста нельга. У спектаклі яны іграюць разам, супольна, але ў паказаным на вечарыне фрагменце Горцава «тварыла цуд» сама, а яе партнёр па спектаклю і па жыцці захопленымі вачыма цешыўся з залы на гульню сваёй вечна юнай жонкі-красы.

На фоне прафесіяналаў, тых, хто штодзённа зарабляе свой хлеб у тэатры, крыху слабай выглядаў у спектаклі «У краіне светлай, дзе я ўміраю» ў ролі Максіма Багдановіча наш беларускі «салоўка» Вячаслаў Статкевіч, які спявае не толькі ў дзяржаўным ансамблі «Свята», але



Вячаслаў ШАКАЛІДА.

выконвае абавязкі сакратара Саюза фалькларыстаў ды праяўляе актыўнасць і ў іншых абсягах грамадскай дзейнасці. Аднак, як сказаў класік, «служэнне муз не терпіт суеты». Тэатр жа патрабуе, як і жанчына, якая ведае сабе цану, адналюбства, а калі больш дакладна — прафесіяналізму, самаадданы, умення пераўвасабляцца ў вобраз і жыць ім, а не проста выконваць ролю, дэкламаваць вершы і спяваць песні.

...ДЭКЛАРАТЫЎНАСЦЬ І СТАТЫЧНАСЦЬ вобраза, што вядуць да адсутнасці ўнутранага руху спектакля, а вынікае, да яго несканчэннасці — вось тыя Сцыла і Харыбда, якія падпільноўвалі тэатр ад пачатку яго дзейнасці. На прызямлі плане тут найчасцей былі не ўласна творчыя, мастацкія, а культурна-асветніцкія задачы, звязаныя з папулярызаванай беларускай гісторыі. Але ж без пастаноўкі і вырашэння ўласна мастацкіх задач тэатр, як з'ява творчая, можа ўвогуле закасацца, змарнець, а ўрэшце, і самазнішчыцца. Гэта, напэўна, добра адчувала і разумела сама Галіна Дзягілева, які кіраўніца «Зьніча» і яго вядучая

артыстка. А таму, не адмаўляючыся абранага накірунку на беларускасць, яна імкнулася надаць спектаклям большай арганічнасці ў тэатральным увасабленні істотных для грамадства ідэй, тэм, вобразаў. У гэтым сэнсе, на маю думку, «Віленскія мроі» ў параўнанні з ранняй «Рагнедай» — значны крок наперад.

Хацелася б спадзявацца, што цяпер, калі пераадолены такія істотныя для жыццядзейнасці тэатра моманты, як набыццё ўласнага памяшкання, вырашаны іншыя праблемы, творчы дух «Зьніча» будзе выяўляцца больш разнапланова і паслядоўна. Для істотнага абнаўлення і выхаду да новых далаглядаў, магчыма, варта прывабіць да супрацоўніцтва такіх вядомых беларускіх рэжысёраў-наватараў, як Валерый Мазынскі, Мікола Пінігін, Рыд Галіпаў. Што датычыць актёраў, то, мне здаецца, ёсць яшчэ нявыкарыстаныя цікавыя магчымасці ў пошуку таленавітых і прыдатных менавіта для Тэатра аднаго актёра асоб. У якасці прыкладу назаву актёра «Вольнай сцэны» Міколу Рабычына, вельмі адметнага сваёй індывідуальнасцю і цэласнасцю. У чымсьці ён мне нагадвае Чарлі Чапліна. А яшчэ такога «індывідуала», як артыст-танцоўшчык Балабайка са славытых «Харошак». Тэатр аднаго актёра, як ніякі іншы калектыў, дае магчымасць праяўляцца індывідуальным асаблівасцям таленту напоўніцу.

У завяршэнне нельга не сказаць хоць некалькі слоў пра мастака-афарміцеля сцэны Леаніда Дзягілева, загадчыка кафедры дызайну Беларускай акадэміі мастацтваў, дзе ён да нядаўняга часу меў пасаду ўсцэ і прарэктара. Ды галоўнае ўсё ж у кантэксце нашай гаворкі не гэта, а што Леанід Яўсеевіч, муж Галіны Дзягілевай, самы шчаслівы і нязменны прыхільнік яе таленту, яе папечнік і дарадца ва ўсё гэтыя няпростыя дні стаўлення і самавызначэння тэатра часы.

ПРЫШОУ ЧАС ПАДНЯЦЦА «Зьнічу» да вяршын, што ўласціва лепшым тэатрам такога тыпу на агульнаеўрапейскім абшары.

То няхай жыватворны дух, што вітае ў касцёле святых Сымона і Алены, дабратворна паспрыяе далейшаму творчаму пастаненню тэатра «Зьніч» і новым поспехам яго заснавальніцы і натхняльніцы, вядучай артыстцы і слаўнай жанчыне Галіне Дзягілевай, якая, спадзяюся, яшчэ не адзін раз парадзе сваімі спектаклямі і беларускай замежжа. Тэатр аднаго актёра, які ніякі іншы, вельмі прыдатны да гэтага.

Яўген ЛЕЦКА.



Галіна ДЗЯГІЛЕВА ў спектаклі «Віленскія мроі».

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства «Радзіма»).

РЭДАКЦЫЯ:

Адказы сакратар
Галіна УЛІЦЕНАК.
Рэдактар аддзела —
член рэдкалегіі
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнікі
Юрась ЛЯШКЕВІЧ,
Леанід МАРАКОВ.

Спецыяльныя карэспандэнты
Нэлі ПРЫВАЛАВА,
Віктар СТАВЕР.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голас Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 1 625 экз.
Зак. 2082.
Падпісана да друку 1.11.1999 г. у 12.00.

Газета набрана, зьявілася і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).

НАШ АДРАС: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: (+375-17) 213-31-97, 213-32-80, 213-30-15, 284-76-56, 213-37-82.